

IN MEMORIAM

LEON KOŠUTA

(Jelšani, 31. ožujka 1922.
– Pariz, 25. prosinca 2001.)

U Parizu je na Božić 2001. godine preminuo Leon Košuta, poznati istraživač hrvatske književnosti humanističkoga i renesansnoga razdoblja i proučavatelj hrvatskih glagoljskih tekstova.

Rodio se u Jelšanima (Slovenija); osnovnu je školu započeo u Trstu, potom nastavio u Zagrebu, gdje je maturirao u Klasičnoj gimnaziji 1940. god. Započeo je studirati 1940./1941. god. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, ali je, dobivši talijansku stipendiju, studij nastavio u Rimu gdje je slušao kolegije iz romanske filologije, povijesti, povijesti umjetnosti, arheologije, etnologije. U Rimu je diplomirao, te doktorirao s tezom o djelu Marina Držića.

Nakon povratka u Zagreb, 1950. god. Leon Košuta se zapošljava u Historijskom institutu tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, te radi u institutskom odjelu za glagoljske dokumente i problematiku. Često odlazi na terenski rad, najčešće sa svojim institutskim kolegama prof. Jakovom Stipišićem i prof. Miljenom Šamšalovićem. Tako radi u riječkom, novigradskom, osorskom arhivu, u kojima skuplja građu za svoja buduća istraživanja. Taj se njegov rad prekida sredinom 50-ih godina kada L. Košuta emigrira, odlazi u Pariz, u grad u kojemu će ostati do kraja svog života.

U Parizu se Leon Košuta zapošljava u pariškoj Nacionalnoj knjižnici (Bibliothèque Nationale), na odjelu za slavenske jezike i književnosti, na kojemu će raditi sve do umirovljenja. Unutar toga odjela pariške Nacionalne knjižnice L. Košuta je desetljećima vodio knjižnicu za Jugoslaviju i Čehoslovačku, u kojoj je nastojao prikupiti što više knjiga, časopisa i druge građe iz domovine Hrvatske. Raspadom Jugoslavije i dijeljenjem Čehoslovačke dobio je priliku da svakoj slavenskoj naciji dodijeli zasebno mjesto u Slavenskoj knjižnici, pa se tako odmah pobrinuo da svoj zasebni odjel dobije Hrvatska.

U Parizu je L. Košuta nastavio svoja istraživanja, prije svega istraživanja započeta tijekom svog studija u Italiji, kada je radio u arhivima Rima i Firence. Često je iz Pariza odlazio i dugo boravio u Italiji, osobito u Sieni, posve se posvetivši proučavanju hrvatskoga 15. i 16. stoljeća, prije svega istraživanju djela Marina Držića. Tako je postao vrhunski proučavatelj života i tekstova Marina Držića, uz Franu Čalu najznačajniji istraživač i poznavatelj Držićeva djela. Pridonosi je i upoznavanju djela Marka Marulića, kao i čitave hrvatske književne kulture u svijetu. Grad Dubrovnik zahvalio je L. Košuti na predanom istraživanju života i djela Marina Držića, nagradivši ga nagradom »Držićev zlatni pečatnjak«.

Čitatelje časopisa *Slovo* zanimaju, dakako, prije svega, istraživanja koja je L. Košuta posvetio glagoljskim rukopisima i glagoljaškoj problematici. Riječ je o njegovoj najranijoj, mladenačkoj znanstvenoj djelatnosti koja je započela u Historijskom institutu Akademije pod mentorstvom profesorâ Štefanića i Mošina. Susret s prof. Vladimirom Mošinom, koji je bio na čelu Historijskog instituta kada se L. Košuta u njemu zaposlio, te osobito susret s prof. Vjekoslavom Štefanićem, velikim proučavateljem glagoljskih tekstova i glagoljaške tematike, koji je upravo tijekom tih godina u Akademiji opisivao veliku akademijinu zbirku glagoljskih rukopisa, potaknuli su u mladom L. Košuti zanimanje za glagoljske i ćirilične rukopise. U Historijskom institutu Košuta je pohađao tečajeve iz slavenske, glagoljske i ćirilične paleografije, te je započeo s istraživanjem glagoljskih isprava i glagoljaške problematike. Usredotočio se prije svega na traženje i skupljanje glagoljske građe u arhivima Kvarnera i Hrvatskoga Primorja, glagoljaškoga područja kojemu je i svojim podrijetlom pripadao. Ta njegova rana istraživanja, ti Košutini glagoljaški počeci, dali su već dobre, zrele rezultate za vrijeme njegova života u Hrvatskoj, ali preseljenjem u Pariz ta istraživanja, na žalost, nisu imala tako plodan nastavak kao njegova proučavanja djela Marina Držića.

L. Košuta je za vrijeme svoga rada u Historijskom institutu Akademije skupo glagoljske isprave u osorskom arhivu, te ih je objavio 1953. godine pod naslovom *Glagoljski tekstovi u arhivu osorske općine* (*Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci*, I, Rijeka, str. 163-218). Tim značajnim radom Košuta je izmijenio navode talijanskih povjesničara (S. Petris, N. Lemesich, S. Mitis), po kojima se, osim samo dvaju glagoljskih dokumenata, u osorskom arhivu nalaze isključivo isprave pisane latinskim i talijanskim jezikom, što im je bio pouzdan dokaz za tvrdnju o talijanskoj prošlosti otoka Cresa i Lošinja. Dok je, naime, sređivao i inventarizirao arhiv osorske općine, Košuta je iz razdoblja od 1545. do 1772. god. našao sedamdesetak originalnih glagoljskih dokumenata, koje su pisali javni notari, popovi glagoljaši. Većinom su to privatni pravni dokumenti: oporuke, zalozi, punomoći, isprave o prodaji ili zamjeni zemljišta i dr. Našao je i preko tisuću dokumenata izvorno pisanih hrvatskim jezikom i glagoljicom, ali sačuvanih u latinskom i talijanskom prijevodu. Nakon uvodnoga dijela, u kojemu je predstavljen sadržaj osorskog arhiva, notari pojedinih isprava, te općenito glagoljaški notarijat otoka Cresa i Lošinja, autor je u latiničnoj transliteraciji, kronološkim redosljedom, objavio sve sačuvane originalne glagoljske isprave osorskog arhiva.

I svoj najznačajniji rad s područja hrvatskoga glagolizma L. Košuta je posvetio glagoljaškomu notarijatu. Riječ je također o autorovu »mladenačkom« radu o dvama lošinjskim notarskim protokolima iz 16. i 17. stoljeća, koji je Košuta priredio još 1954. god., te ga predao tadašnjem Državnom arhivu u Rijeci, koji je objavio i osorske glagoljske rukopise. Taj Košutin rukopis objavljen je, međutim, tek 1988. god. u izdanju Staroslavenskog instituta u Zagrebu (*Glagoljski lošinjski protokoli notara Mikule Krstinića i Ivana Božičevića [1564-1636]*, *Radovi Staroslavenskog instituta*, 9, 291 str.). Rukopis je prije objavljivanja u cjelini revidiran, znatno dopunjen i ispravljen (predgovor, transliteracija tekstova, indeksi). Notari glagoljaši otoka Lošinja, kao i javni notari u svim glagoljaškim sredinama, pisali su za vrijeme mletačke vladavine na svom području isprave i spise hrvatskim jezikom i glagoljskim pismom. S otoka Lošinja sačuvala su se samo dva cjelovita glagoljska protokola iz Velog Lošinja, protokoli u koje su od 1564. do 1636. god. imbrevijature svojih spisa upisivali notari glagoljaši Mikula Krstinić, Žuvan Krstinić, Ivan Božičević i Matij Božičević. Protokoli sadrže oporuke, darovnice, kupoprodajne ugovore, inventare i druge različite sudske spise. Ti su tekstovi značajni izvori za gospodarsku, društvenu, pravnu i kulturnu povijest Lošinja u 16. i 17. stoljeću, kada je domaći kler, čuvajući kontinuitet svoje tradicije, na mletačkom posjedu na

Kvarneru pisao hrvatskim jezikom i glagoljskim pismom. Oni su, dakle, i vrlo značajna građa za jezikoslovna (dijalektološka) istraživanja, značajni tekstovi za proučavanje čakavskog dijalekta jednoga kompaktnog hrvatskog naselja na kvarnerskom području u vrijeme hrvatsko-mletačkog bilingvizma. Košuta u svojoj knjizi, u cjelini, kronološkim redosljedom, objavljuje u latiničnoj transliteraciji tekstove dvaju lošinjskih protokola (642 isprave). U predgovoru izdanja autor se osvrnuo na dosadašnje znanje o lošinjskim protokolima i na literaturu o njima; opisao je dva protokola i donio osnovne podatke o životu i radu četvorice lošinjskih notara: Mikule i Žuvana Krstinića, rodom iz Velog Lošinja, i Ivana i Matija Božičevića, podrijetlom iz sela Brgulje na otoku Molatu. Radu je dodan indeks imena, te kratak pregled leksičke građe.

Leon Košuta je niz godina surađivao sa Staroslavenskim institutom. Bio je pri ruci institutskim suradnicima koji su dolazili u Pariz zbog svojih istraživanja u Nacionalnoj knjižnici, ili u drugim pariškim i francuskim institucijama, a rado je pomagao i u snimanju pojedinih glagoljskih rukopisa izvan Hrvatske ili neke druge građe potrebne za rad u Institutu. Tako je, primjerice, za potrebe Instituta snimio glagoljske rukopise koji se čuvaju u Biblioteca Comunale u Sieni.

Urnu s posmrtnim ostacima našega prijatelja i suradnika Leona Košute s pariškoga je groblja toplim riječima ispratio naš zajednički prijatelj i poznati istraživač glagoljskih rukopisa prof. Marin Tadin, a na zagrebačkom Mirogoju s njime se oprostio njegov prijatelj isusovac prof. Vladimir Horvat. Tako je ispraćen čovjek i znanstvenik koji u svom životu i radu nikada nije zaboravio hrvatsku zemlju iz koje je potekao. Slava mu.

IVANKA PETROVIĆ